

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych
w Toruniu

Nadleśnictwo
Golub-Dobrzyń

**Program edukacji leśnej społeczeństwa
w Nadleśnictwie Golub – Dobrzyń
na lata 2016 – 2025**

Akceptuję:

NADLEŚNICZY †
mgr inż. Mieczysław Kolanski
Nadleśniczy
Nadleśnictwa Golub - Dobrzyń

Zatwierdzam:

mgr. Janusz Kaczmarek
Dyrektor
Regionalnej Dyrekcji
Lasów Państwowych w Toruniu

Nadleśnictwo Golub – Dobrzyń, 2015 r.

Układ programu :

1. Wprowadzenie. Podstawy prawne programu.
2. Edukacja ekologiczna w Nadleśnictwie Golub – Dobrzyń w minionym okresie.
3. Protokół z posiedzenia Komisji „Programu edukacji leśnej Nadleśnictwa Golub – Dobrzyń”.
4. Charakterystyka naturalnych walorów edukacyjnych nadleśnictwa.
5. Obiekty edukacji leśnej.
6. Partnerzy w edukacji leśnej społeczeństwa.
7. Wydawnictwa edukacyjne o nadleśnictwie.
8. Plan działalności edukacyjnej nadleśnictwa na lata 2016 - 2025.
9. Sprawozdania roczne z działalności edukacyjnej.

1. Wprowadzenie. Podstawy prawne programu.

Edukacja leśna społeczeństwa jest jednym z zadań realizowanych przez Lasy Państwowe. Podstawy prawne tej działalności stanowią:

1. „Polityka Leśna Państwa” przyjęta w 1997 r.
2. „Kierunki rozwoju edukacji leśnej w Lasach Państwowych” – przyjęte Zarządzeniem Nr 57 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 9 maja 2003 r.

Stała i powszechna edukacja leśna ma na celu:

- upowszechnianie w społeczeństwie wiedzy o środowisku leśnym oraz o wielofunkcyjnej i zrównoważonej gospodarce leśnej;
- podnoszenie świadomości społecznej w zakresie racjonalnego i odpowiedzialnego korzystania z wszystkich funkcji lasu;
- budowanie zaufania społecznego do działalności zawodowej leśników

Cele edukacji leśnej należy realizować, opierając się na następujących treściach:

- budowa i funkcjonowanie ekosystemów leśnych;
- znaczenie lasu: ekologiczne, produkcyjne, społeczne;
- zagrożenie i ochrona lasów;
- ochrona przyrody;
- zadania leśników i leśnictwa

Program edukacyjny nadleśnictwa stanowi niejako akt wykonawczy w/w dokumentów, dlatego niezwykle istotna jest możliwość dostosowania go do lokalnych warunków, zarówno walorów przyrodniczych, potrzeb, jak i możliwości finansowych i kadrowych.

2. Edukacja ekologiczna w Nadleśnictwie Golub – Dobrzyń w minionym okresie

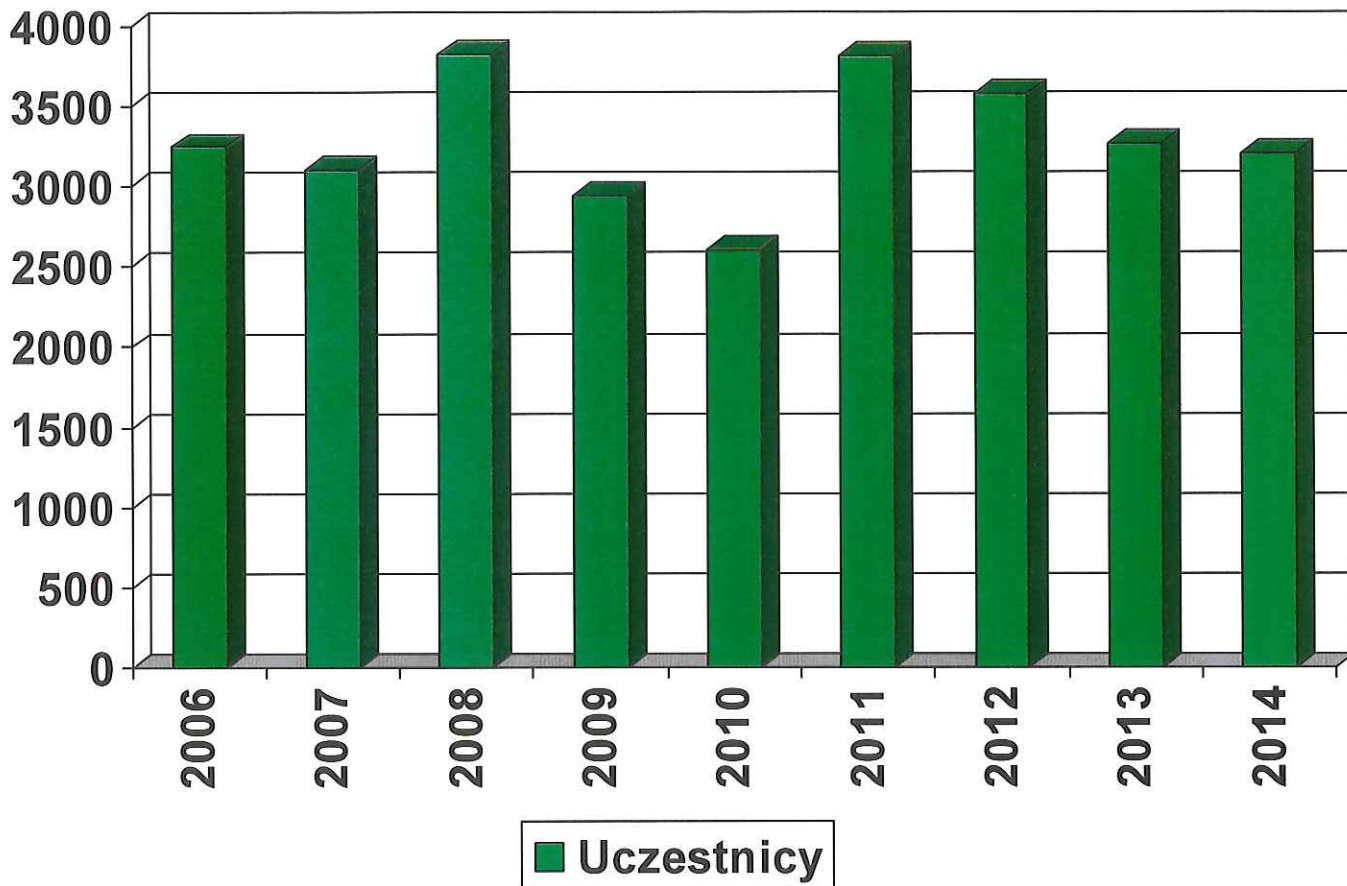
Działalność edukacyjna nadleśnictwa w minionym dziesięcioleciu prowadzona była zgodnie z „Programem edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Golub-Dobrzyń na lata 2006-2015”. W okresie tym realizowano następujące zadania:

- budowa ścieżki historyczno-przyrodniczej Grodno i wydanie folderu (2008 r.)
- montaż tablic edukacyjnych Leśnictwo Leśno

- uzupełnienie, wymiana, naprawy, konserwacja stelaży, tablic informacyjnych, ław i stołów wg bieżących potrzeb
- funkcjonowanie punktu edukacji leśnej w Szkółce Przeszkoda
- funkcjonowanie ścieżki historyczno – przyrodniczej Grodno
- konkurs plastyczny „Las skarbem przyrody” adresowany do uczniów szkół podstawowych VI edycji (dofinansowanie z WFOŚiGW w Toruniu)
- pogadanki w szkołach (m.in. omawianie zagadnień ochrony przeciwpożarowej, zasad zachowania się w lesie)
- akcja „Sprzątanie Świata”
- akcja „Święto drzewa” organizowana przez klub „Gaja”
- akcja „Pomóżmy kasztanowcom”
- „Święto Niezapominajki”
- Dokarmianie ptaków (przekazywanie karmy do szkół)
- zajęcia w lesie
- „Drzwi otwarte”
- grzybobrania
- warsztaty dla nauczycieli
- współpraca ze szkołami i innymi instytucjami w ramach organizowanych przez nie akcji i konkursów o tematyce przyrodniczej
- kontakt z mediami (udzielanie bieżących informacji z zakresu edukacji leśnej nadleśnictwa, propagowanie konkursów i innych wydarzeń)
- publikowanie treści edukacyjnych za pośrednictwem strony internetowej nadleśnictwa (prezentowanie informacji o nadleśnictwie i bieżących wydarzeniach edukacyjnych)

Oferta skierowana była przede wszystkim do zorganizowanych grup dzieci i młodzieży z okolicznych przedszkoli i szkół.

Frekwencja uczestników edukacji:

Osoby zaangażowane w różnym stopniu w prowadzenie zajęć edukacyjnych to: specjalista Służby Leśnej, inżynierowie nadzoru, leśniczowie, podleśniczowie, stażyści.

Koszty edukacji rocznie wyniosły średnio ok. 20 tys. zł, w tym ok. 2 tys. dofinansowanie ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu.

3. Protokół z posiedzenia Komisji „Programu edukacji leśnej Nadleśnictwa Golub – Dobrzyń”

Dnia 24 czerwca 2015 roku w Konstancjewie odbyło się spotkanie Komisji „Programu edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Golub – Dobrzyń” w składzie:

Iwona Kałużna - Specjalista SL ds. technicznych - Nadleśnictwo Golub - Dobrzyń - przewodniczący

Tadeusz Chrzanowski – Główny specjalista SL - kierujący Zespołem ds. Promocji i Mediów – Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Toruniu

Hanna Woszczek - Nauczycielka - Gimnazjum im. I. Działyńskiego w Gołubiu - Dobrzyniu

Małgorzata Kamińska - Nauczycielka - Zespół Szkół nr 3 w Golubiu-Dobrzyniu

Szymon Wiśniewski - Komendant Hufca ZHP im. F. Chopina w Golubiu- Dobrzyniu

Pan Nadleśniczy Mieczysław Kolański przywitał zaproszonych członków Komisji.

Pani Iwona Kałużna przedstawiła prezentację zawierającą krótką charakterystykę nadleśnictwa, podstawy prawne edukacji leśnej oraz działalność nadleśnictwa w niniejszym zakresie za lata 2006-2015.

Podczas spotkania przyjęto następujące założenia:

1. Nadleśnictwo Golub – Dobrzyń położone jest na obszarze o stosunkowo niskiej lesistości wynoszącej ok. 13 %. W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa znajduje się 6 powiatów, 15 gmin, 5 miast kilku do kilkunastotysięcznych. Jego lasy stanowią także zaplecze rekreacyjne mieszkańców pobliskiego Torunia. Na obszarze nadleśnictwa funkcjonuje wiele przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponad gimnazjalnych. Tak więc zapotrzebowanie na edukację leśną jest duże, a zasadniczą grupę odbiorców stanowią dzieci i młodzież z lokalnych szkół. Coraz większą grupę potencjalnych odbiorców stanowią turyści, ze względu na rozwój infrastruktury turystycznej regionu.
2. Zaplecze edukacyjne nadleśnictwa stanowią jego naturalne walory przyrodnicze:
  - a) dwa kompleksy leśne powyżej 4 tys. hektarów i szereg mniejszych

- b) malowniczo położona dolina Drwęcy
- c) jeziora Pojezierzy Chełmińskiego i Dobrzyńskiego
- d) różnorodność ekosystemów
- e) bogactwo gatunków flory i fauny (w tym wiele gatunków chronionych)
- f) rezerwaty, pomniki przyrody, użytki ekologiczne, obszary chronionego krajobrazu
- g) dostępność kompleksów leśnych, zapewniona poprzez gęstą sieć dróg, w tym również leśnych udostępnionych dla ruch kołowego

Ponadto nadleśnictwo posiada:

- punkt edukacji leśnej położony na terenie Szkółki Przeszkoda
- ścieżkę historyczno – przyrodniczą Grodno na terenie Leśnictwa Gronowo

3. Partnerami nadleśnictwa w edukacji leśnej społeczeństwa mogą być:

- a) lokalne przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazjalne i ponad gimnazjalne
- b) samorządy terytorialne
- c) regionalne media
- d) ZHP
- e) Klub Gaja

4. Ogólny plan działalności edukacyjnej Nadleśnictwa Golub-Dobrzyń na lata 2016-2025:

- a) budowa nowego punktu edukacji leśnej na terenie Leśnictwa Paliwodzizna
- b) wydanie mapy nadleśnictwa z opisem dostępnych obiektów i atrakcji
- c) doposażenie w miarę potrzeb i możliwości finansowych istniejących obiektów edukacyjnych
- d) funkcjonowanie punktu edukacji leśnej Szkółka Przeszkoda
- e) funkcjonowanie ścieżki historyczno – przyrodniczej Grodno
- f) organizacja konkursu plastycznego „Las skarbem przyrody”
- g) w okresie wiosennym pogadanki w szkołach, podczas których leśniczowie poruszają zagadnienia przeciwpożarowe i inne o tematyce leśnej
- h) uczestnictwo w akcjach „Sprzątanie Świata”
- i) współpracę z klubem Gaja w akcji „Święto Drzewa”
- j) oprowadzanie grup po rezerwatach i innych ciekawych fragmentach leśnictwa

- k) udział w imprezach organizowanych przez inne podmioty np. konkursy ekologiczne
  - l) kontakt z mediami
  - m) publikowanie treści edukacyjnych na stronie internetowej
  - n) naprawy, konserwacje lub ewentualną wymianę tablic, ich stelaży, ław i stołów.
5. Zadania z zakresu edukacji leśnej nadleśnictwo przewiduje sfinansować ze środków własnych oraz ubiegać się o dofinansowanie z WFOŚiGW w Toruniu i innych źródeł zewnętrznych.
6. W edukację leśną społeczeństwa zaangażowani są: pracownik działu technicznego, inżynierowie nadzoru, leśniczy szkółkarz prowadzący punkt edukacji oraz w różnym stopniu pozostali leśniczowie i podleśniczowie.
7. W celu bieżącej analizy, krytycznej oceny oraz wyciągnięcia konstruktywnych wniosków należy prowadzić sprawozdawczość zgodnie z Zarządzeniem nr 57 / 2003 Dyrektora Generalnego.

4. Charakterystyka naturalnych walorów edukacyjnych nadleśnictwa

Nadleśnictwo Golub – Dobrzyń położone jest we wschodniej części województwa kujawsko – pomorskiego, na terenie o stosunkowo niskiej lesistości, wynoszącej ok. 13 % (sukcesywnie zwiększanej poprzez zalesianie gruntów porolnych i nieużytków). Zasięgiem swym obejmuje 6 powiatów, 15 gmin i 5 miast kilku do kilkunastotysięcznych. Jego lasy stanowią także zaplecze rekreacyjne mieszkańców pobliskiego Torunia.

Główne kompleksy leśne nadleśnictwa przecina malowniczo położona dolina Drwęcy. Niewątpliwą atrakcją stanowią także jeziora Pojezierza Chełmińskiego i Pojezierza Dobrzyńskiego. Różnorodność ekosystemów, bogactwo flory i fauny miejscowych lasów stwarza doskonałe zaplecze dydaktyczne. Najcenniejsze fragmenty przyrody objęte są różnymi formami ochrony prawnej. Na terenie nadleśnictwa znajdują się 3 rezerwaty przyrody:

1. Rezerwat Bobrowisko – drzewostan z udziałem modrzewia polskiego na granicy jego zasięgu o powierzchni 3,24 ha.

2. Rezerwat Tomkowo – fragment lasu z domieszką modrzewia polskiego, o powierzchni 15,85 ha, objęty ochroną częściową, ze względów naukowych i dydaktycznych.
3. Rezerwat Wronie – fragment buczyny pomorskiej przy północno – wschodniej granicy zasięgu buka, o powierzchni 68,74 ha.

W zasięgu terytorialnym, lecz poza obszarem nadleśnictwa znajduje się unikalny rezerwat ichtologiczny Rzeka Drwęca, utworzony dla zabezpieczenia miejsc tarliskowych ryb łososiowatych.

Inną formę ochrony przyrodniczo cennych terenów stanowią obszary chronionego krajobrazu. Grunty nadleśnictwa wchodzą w skład 2 takich obszarów:

1. Obszar Doliny Drwęcy – będący szlakiem rozprzestrzeniania się roślin i wędrowek zwierząt pomiędzy Wisłą, a Pojezierzem Mazurskim.
2. Obszar kompleksu torfowiskowo – jeziorno – leśnego Zgniłka – Wieczno – Wronie – obejmujący duży kompleks torfowiskowy, z charakterystycznymi dla niego zbiorowiskami roślin, jezioro Wieczno (miejsce lęgowe ptactwa) oraz kompleks leśny z rezerwatem Wronie.

Na uwagę zasługują także pomniki przyrody, w tym Góra Modrzewiowa – skupisko modrzewia polskiego, w pobliżu Szlaku Chopinowskiego, a także użytki ekologiczne.

Dolina Drwęcy

4. Obiekty edukacji leśnej

Punkt edukacji leśnej Szkółka Przeszkoda wyposażony jest w tablice poglądowe oraz wiatę z miejscem na ognisko. Wycieczki oprowadza leśniczy szkółkarz omawiając ogólne zagadnienia z dziedziny leśnictwa, ekologii, a także tematykę szkółkarską.

Punkt edukacji leśnej w Szkółce Przeszkoda

Ścieżka historyczno - przyrodnicza Grodno położona jest na terenie Leśnictwa Gronowo. Rozpoczyna się przy drodze publicznej Zalesie – Mirakowo ok. 7 km od Chełmży. Na początku ścieżki znajduje się miejsce postoju pojazdów na 5 samochodów osobowych, stoły, ławy oraz tablice: informacyjna przedstawiająca trasę z kolejnymi przystankami i o tematyce przeciwpożarowej. Autokary mogą parkować na parkingu gminnym przy Ośrodku Zalesie. Ścieżka ma ok. 2 km, przeznaczona jest do ruchu pieszego i rowerowego. Zlokalizowanych jest na niej 11 przystanków:

1. Las i jego dobra
2. Ochrona przyrody w lasach
3. Ochrona lasu
4. Hodowla lasu
5. Sukcesja naturalna
6. Ols (oles) – przykład siedliska cennego przyrodniczo
7. Odkrycia i badania
8. Jak mieszkali...
9. Wierzenia i obrzędy
10. Kiedy żyli...
11. Jezioro Grodno i jego główne gatunki ryb

Przystanki oznakowane są w terenie ponumerowanymi słupkami. W Nadleśnictwie Golub-Dobrzyń, Leśnictwie Gronowo i Urzędzie Gminy Chełmża dostępny jest folder o ścieżce z opisem poszczególnych przystanków. Poniżej folder można pobrać w wersji elektronicznej.

Ścieżka historyczno – przyrodnicza Grodno

Tablice edukacyjne – Leśnictwo Leśno – przy leśniczówce zlokalizowanych jest 6 tablic dydaktycznych wykorzystywanych podczas zajęć edukacyjnych.

Tablice edukacyjne Leśnictwo Leśno

Do celów edukacyjnych wykorzystywane są przez leśniczych także częściowe rezerwy przyrody znajdujące się na terenie nadleśnictwa, wyposażone w tablice informacyjne oraz wiaty kół łowieckich (Leśnictwa Leśno, Czystochleb i Wronie).

6. Partnerzy w edukacji leśnej społeczeństwa

Najistotniejszym partnerem nadleśnictwa w edukacji ekologicznej społeczeństwa są przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazjalne i średnie. To do dzieci i młodzieży przede wszystkim skierowana jest nasza oferta. Pracownicy nadleśnictwa współpracują z dyrekcjami i nauczycielami szkół prowadząc zajęcia na swoim terenie oraz uczestnicząc w konkursach organizowanych w szkołach.

Drugim partnerem nadleśnictwa są jednostki samorządu terytorialnego. Podczas ich posiedzeń przedstawiciele nadleśnictwa poruszają zagadnienia związane z gospodarką leśną i korzystaniem z lasu, podejmują działania promujące właściwe postawy wobec środowiska naturalnego.

Hufiec ZHP im. Fryderyka Chopina w Gołubiu-Dobrzyniu – podczas zbiórek, rajdów, biwaków i obozów harcerze poznają gatunki roślin i zwierząt, zasady racjonalnego korzystania z lasu, zdobywają sprawności przyrodnicze, uczestniczą w akcji „Sprzątania Świata”.

Nadleśnictwo współpracuje także z mediami, głównie lokalną prasą: „Nowości”, „CGD”.

Corocznie nadleśnictwo bierze udział w „Święcie Drzewa” organizowanym przez Klub Gaja, który dostarcza materiały tematyczne, dzieci i młodzież poznają gatunki drzew, sadzą drzewa i krzewy, uczestniczą w wycieczkach do szkółki leśnej oraz pomników przyrody.

7. Wydawnictwa edukacyjne o nadleśnictwie

1. „Lasy polskie” leksykon leśnictwa w tłumaczeniu na język angielski i niemiecki – Wydawnictwo „VENTURA” Bydgoszcz
2. „Ziemia Dobrzyńska” Wydawnictwo „Czarno – Biała” Bydgoszcz
3. „W drodze do Unii Europejskiej Region Toruński” Wydawnictwo „PROMAK”
4. R. Kowalski „Gmina Golub – Dobrzyń historia, krajobraz, zabytki” Pracownia Sztuk Plastycznych Sp. z o.o. Toruń na zlecenie Gminy Golub - Dobrzyń
5. „Gminy Polskie” bydgoskie, toruńskie, włocławskie, cz. III Wydawnictwo „VENTURA”

6. Folder „Ścieżka historyczno – przyrodnicza Grodno” SAR ”POMORZE” -Bydgoszcz

8. Plan działalności edukacyjnej nadleśnictwa na lata 2006 - 2016

8.1. Nowe obiekty edukacji leśnej:

a) budowa nowego punktu edukacji leśnej na terenie Leśnictwa Paliwodzizna

8.1. Rozbudowa, zagospodarowanie (remonty, uzupełnienie, wzbogacenie)

istniejących obiektów:

- a) Naprawy, konserwacja lub ewentualna wymiana tablic edukacyjnych, ław, stołów, stelaży wg bieżących potrzeb
- b) doposażenie w miarę potrzeb i możliwości finansowych istniejących obiektów edukacyjnych

8.2. Planowane przedsięwzięcia z zakresu edukacji leśnej:

a) funkcjonowanie punktu edukacji leśnej w Szkółce Przeszkoda

- prezentacja zagadnień o tematyce leśnej i szkółkarskiej z wykorzystaniem tablic poglądowych i wiaty edukacyjnej
- adresaci – przedszkolacy, uczniowie szkół podstawowych, gimnazjów oraz szkół ponad gimnazjalnych
- termin – działalność ciągła
- partnerzy – szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły ponad gimnazjalne

b) funkcjonowanie ścieżki historyczno – przyrodniczej Grodno

- prezentacja zagadnień o tematyce leśnej
- adresaci - uczniowie szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponad gimnazjalnych
- termin – działalność ciągła
- partnerzy – szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły ponad gimnazjalne

c) konkurs plastyczny „Las skarbem przyrody” (dofinansowanie z WFOŚiGW w Toruniu)

- adresaci – dzieci szkół podstawowych

- termin – marzec-czerwiec
- partnerzy – szkoły podstawowe

d) pogadanki w szkołach

- omówienie zagadnień ochrony przeciwpożarowej, zasad zachowania się w lesie z wykorzystaniem zestawów tablic przenośnych
- adresaci - uczniowie szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponad gimnazjalnych
- termin – okres wiosenny oraz na bieżąco wg zgłaszanych potrzeb
- partnerzy – szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły ponad gimnazjalne

e) akcja „Sprzątanie Świata”

- cykliczna impreza o zasięgu krajowym
- adresaci - uczniowie szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponad gimnazjalnych
- termin – wrzesień
- partnerzy – szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły ponad gimnazjalne

g) akcja „Święto drzewa” organizowana przez klub „Gaja”

- współpraca ze szkołami biorącymi udział w akcji, bezpłatne udostępnianie sadzonek
- adresaci - uczniowie szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponad gimnazjalnych
- termin – październik wg zgłaszanych potrzeb
- partnerzy – szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły ponad gimnazjalne

h) akcja „Pomóżmy kasztanowcom”

- współpraca ze szkołami, gminami (propagowanie akcji, koordynacja)
- adresaci - przedszkolacy, uczniowie szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponad gimnazjalnych
- termin – wrzesień- listopad wg zgłaszanych potrzeb
- partnerzy – szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły ponad gimnazjalne, gminy

i) prowadzenie zajęć w lesie

- prezentacja zagadnień z zakresu budowy lasu, zasad zachowania w lesie i gospodarki leśnej
- adresaci - uczniowie szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponad gimnazjalnych
- termin – działalność doraźna wg zgłaszanych potrzeb

- partnerzy – szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły ponad gimnazjalne

j) współpraca ze szkołami i innymi instytucjami w ramach organizowanych przez nie akcji i konkursów o tematyce przyrodniczej

- nagrody, udział w komisjach
- adresaci - uczniowie szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponad gimnazjalnych
- termin – wg terminów określonych przez organizatorów
- partnerzy – szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły ponad gimnazjalne

k) kontakt z mediami

- udzielanie mediom bieżących informacji z zakresu edukacji leśnej nadleśnictwa, propagowanie konkursów i innych wydarzeń

l) publikowanie treści edukacyjnych za pośrednictwem strony internetowej nadleśnictwa

- prezentowanie informacji o nadleśnictwie i bieżących wydarzeniach edukacyjnych
- adresaci - uczniowie szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponad gimnazjalnych
- termin – działalność ciągła

m) wydanie mapy nadleśnictwa z opisem dostępnych obiektów i atrakcji

9. Sprawozdanie roczne z działalności edukacyjnej]

Załączniki wg wzorów określonych w Zarządzeniu Dyrektora Generalnego LP nr 57/2003.